

สหกรณ์การเกษตรของประเทศญี่ปุ่น

ผศ.ดร. สมชาย ชคตระการ¹

อรรถกร พรหมวิ²

Yuki OWADA³

Shuhei SAITO³

1.บทนำ

หากจะกล่าวว่าการพัฒนาการเกษตรของประเทศญี่ปุ่นในอดีตจนถึงปัจจุบันนั้น สหกรณ์การเกษตรเข้ามามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่ง เป็นฟันเฟืองหลักที่ขับเคลื่อนให้ธุรกิจการเกษตรของเกษตรกรญี่ปุ่นประสบความสำเร็จก็คงจะไม่ผิดพลาดแต่อย่างใด ขณะเดียวกันหากจะตั้งคำถามว่าสหกรณ์การเกษตรของประเทศญี่ปุ่นซึ่งมีปรัชญาการบริหารจัดการเหมือนกับปรัชญาการบริหารจัดการสหกรณ์ทั่วโลกว่า “โดยสมาชิกเพื่อสมาชิก” นั้นได้ดำเนินการมาอย่างถูกต้องเหมาะสมที่สุดแล้วหรือไม่ ก็อาจจะต้องยังคิดว่าวิธีการบริหารจัดการธุรกิจการเกษตรของสหกรณ์การเกษตรของประเทศญี่ปุ่นเป็นการบริหารจัดการเพื่อ

¹ ภาควิชาเทคโนโลยีการเกษตร คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต

² นักศึกษาปริญญาโท สาขาเกษตรยั่งยืน ภาควิชาเทคโนโลยีการเกษตร คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

³ Department of International Agricultural Development. Faculty of International Agriculture and Food Studies. Tokyo University of Agriculture. Japan

สมาชิกอย่างสมดุลจริงหรือไม่ นอกจากนั้นสหกรณ์การเกษตรของประเทศญี่ปุ่นก็ยังมีหรือเคยมีอำนาจในการต่อรองในเชิงการเมืองและการปกครองอย่างมาก (โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเมืองและการปกครองในระดับท้องถิ่น) อีกด้วยทั้งนี้ก็เพราะสมาชิกของสหกรณ์การเกษตรซึ่งก็คือ เกษตรกรอาชีพ เกษตรกรกรรประเภทที่ 1 และประเภทที่ 2 รวมไปถึงวงศาคณาญาติของเกษตรกรนั้น มีจำนวนมากมายที่สามารถรวมตัวกันไว้อย่างแข็งแกร่งโดยมีสหกรณ์การเกษตรเป็นแกนหลักที่สำคัญ ทำให้มีอำนาจในการต่อรอง และกำหนดทิศทางการบริหารจัดการชุมชน ท้องถิ่น และประเทศชาติได้ แต่ในทางตรงข้ามกลับพบว่าในปัจจุบันเกษตรกรญี่ปุ่นประสบกับปัญหาต่าง ๆ มากมาย ไม่ว่าจะเป็นปัญหาเรื่องภาระหนี้สินอันเนื่องมาจากการซื้อเครื่องจักรกลการเกษตรมากเกินไป ปัญหาการลงทุนเพื่อการผลิตที่มีต้นทุนสูงมากเกินไป เป็นต้น หรือแม้แต่ปัญหาในเรื่องการสร้างความรู้ ความเข้าใจในอาชีพเกษตรกรรมแก่สาธารณชน เพื่อให้อาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพที่มีเสน่ห์สามารถดึงดูดคนรุ่นใหม่ให้เข้ามาประกอบอาชีพเกษตรกรรมมากขึ้นก็ไม่ประสบความสำเร็จ ซึ่งแม้ภารกิจเหล่านี้อาจจะไม่ใช่หน้าที่หลักของสหกรณ์การเกษตรโดยตรง แต่สหกรณ์การเกษตรก็เป็นฟันเฟืองที่สำคัญที่อยู่ใกล้ชิดกับชุมชนมากที่สุด และเป็นองค์กรที่จะต้องคำนึงถึงความอยู่รอดของอาชีพเกษตรกรรมที่สำคัญอีกองค์กรหนึ่ง

อย่างไรก็ตามกิจกรรมและธุรกิจต่าง ๆ ที่สหกรณ์การเกษตรของประเทศญี่ปุ่นดำเนินการมาล้วนเป็นเรื่องที่น่าสนใจ มีหลายเรื่องที่เหมือนกับกิจกรรมและธุรกิจที่สหกรณ์การเกษตรของไทยดำเนินการอยู่ แต่ก็ยังมีบางเรื่องที่ยังไม่ได้ดำเนินการ ดังนั้นจึงได้หยิบยกกิจกรรมและธุรกิจที่น่าสนใจบางเรื่องขึ้นมาเพื่อเป็นกรณีศึกษาของผู้ที่สนใจจะได้ศึกษาค้นคว้ารายละเอียดให้มากขึ้นต่อไป นอกจากนั้นยังต้องการให้ประเทศไทย ซึ่งเป็นประเทศเกษตรกรรมได้ศึกษาบทเรียนของปัญหาที่ประเทศญี่ปุ่นกำลังประสบอยู่เพื่อที่จะเตรียมตัวรองรับ หรือ

หาแนวทางการป้องกันแก้ไขปัญหาในอนาคตไว้อย่างเด่นชัด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปัญหาเรื่องของการอยู่รอดของอาชีพเกษตรกรของชาติ

2. สหกรณ์การเกษตรของประเทศญี่ปุ่นก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2

สหกรณ์การเกษตรของประเทศญี่ปุ่นได้รับการรับรองอย่างถูกต้องตามกฎหมายภายใต้กฎหมายสหกรณ์ซึ่งเริ่มบังคับใช้ตั้งแต่ปีค.ศ. 1900 เป็นต้นมา หลังจากนั้นรัฐบาลญี่ปุ่นก็ได้ให้การสนับสนุนและผลักดันสหกรณ์ประเภทต่างๆ อย่างจริงจัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสหกรณ์การเกษตร ทำให้สหกรณ์การเกษตรเกิดการพัฒนาได้อย่างรวดเร็ว มีการขยายธุรกิจและมีกิจกรรมในการดำเนินการอย่างกว้างขวาง ในช่วงปี ค.ศ. 1930 ซึ่งเป็นช่วงที่เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำอย่างรุนแรง รัฐบาลญี่ปุ่นได้เข้ามาให้การสนับสนุนผลักดันให้สหกรณ์การเกษตรที่กระจายอยู่ทั่วประเทศ ดำเนินกิจการแบ่งเป็นธุรกิจ 4 ประเภท คือ ธุรกิจการเงิน ธุรกิจการซื้อ ธุรกิจการขาย ธุรกิจด้านโรงเรียนสถานที่ รวมทั้งได้รวบรวมสหกรณ์การเกษตรที่กระจุกกระจายอยู่ในระดับจังหวัดทั่วประเทศให้รวมตัวกันเป็นสหกรณ์การเกษตรระดับชาติ โดยแบ่งออกเป็นสหกรณ์การเกษตร 3 ระดับ คือ สหกรณ์การเกษตรระดับอำเภอ ระดับจังหวัด และระดับประเทศ

ภาพที่ 1 การเกษตรของประเทศญี่ปุ่นช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2

ที่มา : <http://www.city.sendai.jp/izumi/soumu/syasinkan/nouka.html>

3. สหกรณ์การเกษตรของประเทศญี่ปุ่นหลังสงครามโลกครั้งที่ 2

ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ประเทศญี่ปุ่นประสบกับสภาวะการขาดแคลนอาหารอย่างรุนแรง สหกรณ์การเกษตรในยุคสงครามโลกจึงมีบทบาท

หน้าที่สำคัญอย่างยิ่งอีกอย่างหนึ่ง คือ การเป็นศูนย์กลางของการรวบรวมอาหารจากเกษตรกรรายย่อยเพื่อแบ่งปันและกระจายออกไปให้แก่ประชาชนทั่วประเทศ

เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 จบลง (ปี ค.ศ. 1945) ได้มีการตรากฎหมายใหม่ว่าด้วยสหกรณ์การเกษตรขึ้น (ปี ค.ศ. 1947) ผสมกับการตรากฎหมายว่าด้วยการปฏิรูปที่ดินทำกินเพื่อการเกษตรกรรม โดยมีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองเกษตรกรรายย่อยซึ่งเกิดขึ้นใหม่จำนวนมากมาในยุคนั้น ก่อนสงครามโลกนั้น เกษตรกรญี่ปุ่นส่วนใหญ่เป็นลูกไร่ที่ต้องเช่าที่ดินทำกินจากนายทุนเจ้าของที่ดิน เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง การปฏิรูปกฎหมายที่ดินทำกินเพื่อการเกษตรกรรม คือ การจัดสรรที่ดินทำกินให้แก่เกษตรกรรายย่อยให้มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง และกฎหมายสหกรณ์การเกษตรใหม่นี้ ยังให้สิทธิในการสมัครเข้าหรือลาออกจากการเป็นสมาชิกของสหกรณ์การเกษตรโดยอิสระแก่เกษตรกรอีกด้วย ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นของการปฏิรูปสหกรณ์การเกษตรของประเทศญี่ปุ่นขึ้นให้ทันสมัย และในยุคนีเองที่มีการกำหนดตราสัญลักษณ์เครื่องหมายของสหกรณ์การเกษตรเป็นตัวอักษรคันจิ (KANJI) ว่า เคียว (KYO) ซึ่งมีความหมายถึง “ความร่วมมือ” (ภาพที่ 2)

ภาพที่ 2 ตราสัญลักษณ์เครื่องหมายของสหกรณ์การเกษตรของประเทศไทย

แต่ตราสัญลักษณ์สหกรณ์การเกษตรนี้ได้เปลี่ยนเป็นตรา “JA” ซึ่งเป็น
คำย่อของ Japan Association ตามภาพที่ 3

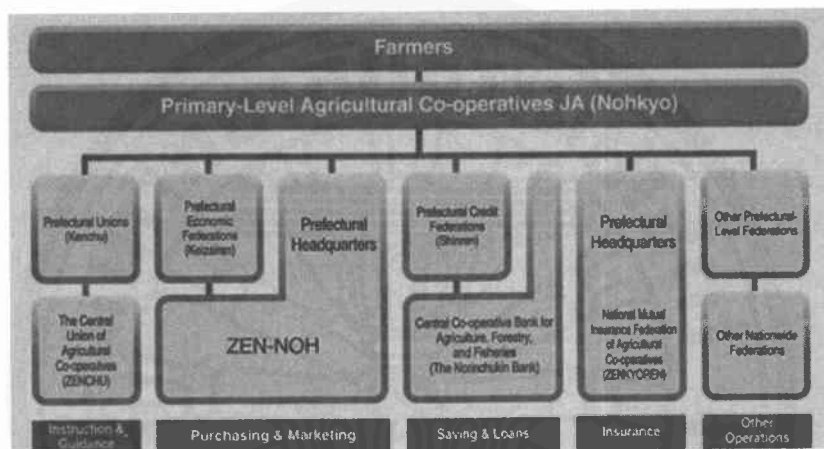

ภาพที่ 3 ตราสัญลักษณ์สหกรณ์การเกษตรของประเทศญี่ปุ่นในปัจจุบัน

4.สหกรณ์การเกษตรของประเทศญี่ปุ่น (JA Group) ในปัจจุบัน

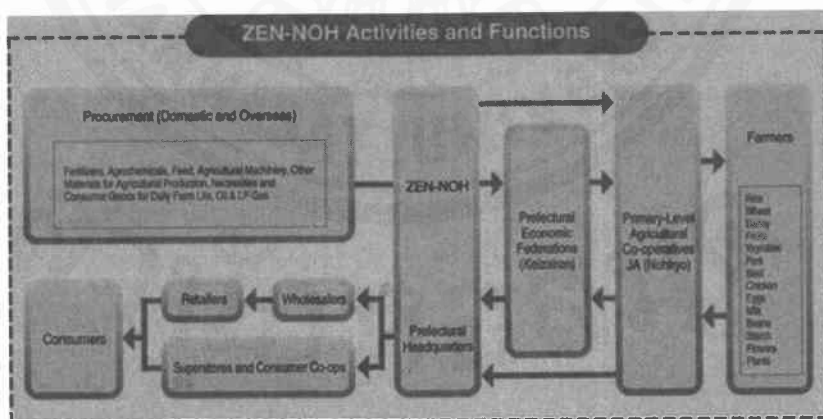
สหกรณ์การเกษตรญี่ปุ่นของประเทศญี่ปุ่น (ต่อไปเรียกว่า สหกรณ์ JA) นั้น เป็นองค์กรที่มีบทบาทหน้าที่พื้นฐานในการรวบรวมสมาชิกซึ่งก็คือ เกษตรกร ให้เป็นกลุ่มก้อน โดยทำหน้าที่ในการจัดหาวัตถุดิบที่ใช้ในกระบวนการผลิตด้านการเกษตรรวมกัน และรวบรวมผลผลิตหรือสินค้าที่สมาชิกผลิตได้ จำหน่ายให้แก่พ่อค้าหรือผู้บริโภค ซึ่งก็เหมือนกับบทบาทหน้าที่ของสหกรณ์การเกษตรทั่วไปคือ “ร่วมซื้อร่วมขาย” อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบัน สมาชิกของสหกรณ์ JA นั้นมีทั้งสมาชิกที่เป็นเกษตรกรและสมาชิกที่เป็นผู้บริโภคร่วมอยู่ด้วย ดังนั้นสหกรณ์ JA จึงทำหน้าที่ในการจัดหาสิ่งของจำเป็นในการดำรงชีพ จำหน่ายให้แก่สมาชิกด้วย นอกจากนั้นสหกรณ์ JA ยังทำธุรกิจด้านการเงิน เช่น การฝากและการปล่อยเงินกู้ให้แก่สมาชิก รวมถึงธุรกิจเกี่ยวกับการประกันภัย เช่น การประกันชีวิต การประกันภัยรถยนต์ การประกันวินาศภัย เป็นต้น อีกทั้ง

ยังมีการขยายธุรกิจไปสู่ธุรกิจด้านการสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ การประกันสุขภาพ และการท่องเที่ยวต่างๆ เป็นต้นอีกด้วย

ภาพที่ 4 โครงสร้างของ JA Group

ที่มา: <http://www.zennoh.or.jp/ENGLISH/ALACALTE/2004/factstructure.html>

ภาพที่ 5 โครงสร้างการดำเนินการของชุมชนสหกรณ์กลางระดับชาติ (ZENNOH)

ที่มา: <http://www.zennoh.or.jp/ENGLISH/ALACALTE/2004/factstructure.html>

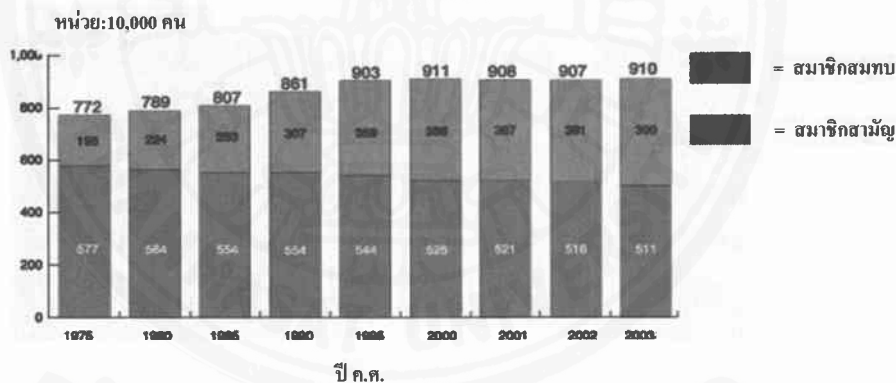
5. ประเภทของสมาชิกสหกรณ์ JA (สมาชิกสามัญและสมาชิกสมทบ)

สมาชิกสามัญของสหกรณ์ JA ได้แก่ผู้ที่มีคุณสมบัติตรงตามข้อกำหนดของสหกรณ์ JA ตามแต่ละสหกรณ์ JA ซึ่งปกติสมาชิกสามัญจะได้แก่ผู้ที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมหรือเป็นเกษตรกรนั่นเอง นอกจากนั้นสหกรณ์ JA บางแห่งยังมีการกำหนดคุณสมบัติของสมาชิกว่าจะต้องมีขนาดของที่ดินในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมจำนวนเท่าใดหรือจำนวนวันที่ปฏิบัติงานด้านการเกษตรกรรมเป็นต้นอีกด้วย

นอกจากสหกรณ์ JA จะมีสมาชิกสามัญแล้ว ยังมีการรับสมาชิกสมทบเข้ามาเป็นสมาชิกด้วย ซึ่งสมาชิกสมทบนี้ส่วนใหญ่ไม่ได้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก โดยผู้ที่มีความประสงค์จะสมัครเป็นสมาชิกสมทบนี้สามารถทำได้ด้วยการซื้อหุ้นของสหกรณ์ JA ในจำนวนที่กำหนด ซึ่งสิทธิประโยชน์ของสมาชิกสมทบจะได้รับเหมือนสมาชิกสามัญทั่วไป จะแตกต่างก็เพียงสมาชิกสมทบจะไม่มีสิทธิ์ในการออกเสียงในที่ประชุมใหญ่ และไม่มีสิทธิ์ในการลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นคณะกรรมการบริหารสหกรณ์ JA กล่าวคือ จะไม่มีสิทธิ์เข้าไปเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการสหกรณ์ JA นั้นเอง ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการป้องกันการหาผลประโยชน์ทางการค้าและป้องกันผู้ที่ไม่ได้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเข้ามามีอำนาจในการกำหนดทิศทางการนโยบายและบริหารนั่นเอง

เมื่อพิจารณาจากข้อมูลของจำนวนสมาชิกสามัญและสมาชิกสมทบจากปี ค.ศ. 1975 จนถึง ค.ศ. 2003 (ภาพที่ 6) จะพบว่าในขณะที่ยังมีจำนวนของสมาชิกสามัญมีจำนวนลดลงอย่างต่อเนื่อง แต่จำนวนสมาชิกสมทบกลับมีปริมาณเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องเช่นเดียวกัน ซึ่งในจำนวนของสมาชิกสมทบที่เพิ่มขึ้นนั้นบางส่วนเป็นอดีตสมาชิกสามัญที่พ้นสภาพการเป็นสมาชิกสามัญอันเนื่องมาจากการขาดคุณสมบัติในการเป็นสมาชิกสามัญ เช่น การเลิกประกอบอาชีพเกษตรกรรม เป็นต้น โดยในปี ค.ศ. 2003 สหกรณ์ JA มีสมาชิกสามัญทั่ว

ประเทศรวมกันทั้งสิ้น 5,110,000 คน ซึ่งลดลงจากปี ค.ศ.1975 ซึ่งมีสมาชิกสามัญทั้งสิ้น 5,770,000 คน หรือ มีจำนวนสมาชิกลดลง 660,000 คน ทั้งนี้มีสาเหตุมาจากจำนวนครัวเรือนเกษตรของประเทศญี่ปุ่นมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่จำนวนของสมาชิกสหทบในปี ค.ศ.1975 มีจำนวนรวมกันทั้งสิ้น 1,950,000 คน เพิ่มขึ้นเป็น 3,990,000 คน ในปี ค.ศ. 2003 ซึ่งเมื่อรวมสมาชิกทั้ง 2 ประเภทเข้าด้วยกันแล้วจะมีสมาชิกทั้งประเทศรวมกันทั้งสิ้น 9,100,000 คน ซึ่งเมื่อพิจารณาจำนวนรวมของสมาชิกทั้งประเทศแล้วจะพบว่ามีจำนวนของสมาชิกเพิ่มสูงขึ้นทั้งนี้ก็เนื่องจากสหกรณ์ JA เป็นองค์กรที่ตั้งอยู่ในระดับท้องถิ่นบริหารจัดการโดยคนท้องถิ่นและทำประโยชน์ให้แก่คนท้องถิ่น จึงได้รับการยอมรับจากท้องถิ่นนั้นๆ นั่นเอง

ภาพที่ 6 จำนวนสมาชิกสามัญ และสมาชิกสหทบ

ที่มา: Ministry of Agriculture, Forestry and Fisheries Statistics on Agricultural Co-operatives (2003)

6. ธุรกิจและกิจกรรมบางอย่างของสหกรณ์ JA

6.1 งานด้านการแนะแนวประสานงานตรวจสอบและเผยแพร่วิชาการต่าง ๆ ของสหกรณ์ JA

สหกรณ์ JA นั้นมีกิจกรรมมากมายหลายอย่างที่ดำเนินการอยู่ งานด้านการสนับสนุน แนะนำ ประสานงาน ตรวจสอบ และเผยแพร่วิชาการต่างๆของสหกรณ์ JA ก็คืองานที่ให้การสนับสนุนผลักดันชี้แนะในเรื่องการอบรมการศึกษาความรู้ด้านต่างๆ ทั้งงานด้านการบริหารจัดการธุรกิจฟาร์มและด้านการดำรงชีพซึ่งโดยปกติงานนี้จะเป็นหน้าที่ของสหภาพสหกรณ์กลางระดับจังหวัด (JA CHUKAI) และสหภาพสหกรณ์กลางระดับประเทศ (JA ZENCHU)

ส่วนงานด้านการสนับสนุน แนะนำ ประสานงาน ตรวจสอบ และเผยแพร่วิชาการต่างๆนั้นนั้นเป็นการดำเนินกิจกรรมที่ไม่มุ่งหวังผลกำไร แต่เป็นงานที่ให้การสนับสนุนผลักดันกิจกรรมต่างๆ ที่ เป็นความต้องการของมวลสมาชิกให้ดำเนินการไปได้อย่างมีประสิทธิภาพเช่น การจัดฝึกอบรมให้ความรู้ด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านการบริหารจัดการธุรกิจการเกษตร เทคนิคการผลิต เทคโนโลยีใหม่ๆ เป็นต้น โดยกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นนี้จะส่งผลให้สมาชิกมีความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพและบริหารจัดการเรื่องต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งก็จะส่งผลให้สามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรให้สูงขึ้น ส่งผลดีโดยทางอ้อมให้แก่สหกรณ์ JA อย่างมากมาย รวมทั้งงานด้านนี้ยังถือเป็นรากฐานที่สำคัญอย่างยิ่งของสหกรณ์ JA นอกจากนั้นยังป็นงานเพื่อการบริการสมาชิก ทำให้เกิดความสัมพันธ์ สร้างความเข้าใจในเรื่องต่างๆ ระหว่างกันของสมาชิกต่อสมาชิกและสมาชิกต่อสหกรณ์ JA เป็นต้น อีกด้วย

ตัวอย่างของงานด้านการสนับสนุนผลักดัน แนะนำ ประสานงาน ตรวจสอบ และเผยแพร่วิชาการต่างๆ ได้แก่

1) การส่งเสริมการบริหารจัดการและการขายโดยใช้ระบบสารสนเทศ (IT)

ตัวอย่างเช่น สหกรณ์การเกษตรเอชิโกะซันโตะ (ECHIGOSANTO) ของจังหวัดนีงาตะ (NIIGATA) นั้นได้สร้างระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ขึ้นมาเพื่อเชื่อมต่อความสัมพันธ์ของผู้ผลิตกับผู้บริโภคให้ถึงกัน โดยผู้บริโภคสามารถที่จะเข้าไปในระบบอินเตอร์เน็ตเพื่อเยี่ยมชมพื้นที่การผลิต สามารถรู้จัก ชื่อ นามสกุล อายุ ปรัชญาความคิดของเกษตรกรผู้ผลิต รวมไปถึงรายละเอียดการบริหารจัดการฟาร์ม เช่น ปริมาณ ชนิด ระยะเวลาที่ใช้ปุ๋ยเคมี และสารเคมีต่างๆ เป็นต้น รวมถึงสามารถจะเชื่อมต่อเครือข่ายเพื่อเข้าไปศึกษาถึงความปลอดภัยของอาหาร คุณค่าทางโภชนาการของอาหารที่ซื้อ วิธีการปรุงอาหาร และอื่นๆ ได้อีกมากมายด้วย อีกทั้งในระยะสารสนเทศนี้ยังได้เพิ่มเติมส่วนของการแนะนำสถานที่ ลักษณะทางภูมิประเทศ สถานที่ท่องเที่ยว และงานประเพณีต่างๆ ของพื้นที่นั้น ๆ ให้แก่ผู้บริโภคได้อีกด้วย นอกจากนี้ ผู้บริโภทยังสามารถที่จะฝากข้อเสนอแนะและความรู้สึกเมื่อได้บริโภคอาหารนั้นไปยังผู้ผลิตเพื่อแนะนำแก้ไขในสิ่งที่บกพร่องหรือให้กำลังใจผู้ผลิต หรือแม้แต่การแจ้งความต้องการของผู้บริโภคไปยังเกษตรกรผู้ผลิตโดยตรงได้อีกด้วย ในยุคของข้อมูลข่าวสารและการใช้ระบบสารสนเทศในการดำเนินกิจการและกิจกรรมต่าง ๆ อย่างกว้างขวางนี้ สหกรณ์ JA หลายแห่งมีการปรับตัวให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว ผสมกับในยุคที่ผู้บริโภคต้องการความเชื่อมั่นและข้อมูลด้านความปลอดภัยของอาหารที่บริโภค ทำให้สหกรณ์ JA หลายแห่งมีนโยบายให้ระบบสารสนเทศเข้ามาใช้ในการบริหารจัดการ

การสนับสนุนส่งเสริมรวมถึงการชี้แนะการบริหารจัดการโดยการใช้ระบบสารสนเทศนี้จะส่งผลให้ผู้ผลิตและผู้บริโภคมีความใกล้ชิดกันและสร้าง

ความเชื่อมั่นต่อกัน ซึ่งต่างจากในอดีตที่ผู้บริโภคไม่มีโอกาสจะได้เห็นหน้าหรือรู้จักหรือติดต่อกับผู้ผลิตได้ ซึ่งการเปิดช่องทางให้ผู้ผลิตและผู้บริโภคได้มีโอกาสติดต่อกันได้โดยตรงนี้ ได้รับความนิยมนอย่างแพร่หลายอย่างยิ่งอยู่ในปัจจุบัน โดยได้มีการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อเชื่อมต่อความสัมพันธ์ในลักษณะเช่นนี้อย่างกว้างขวางทั่วประเทศญี่ปุ่น

สำหรับการประชาสัมพันธ์ด้านส่งเสริมนั้น สหกรณ์การเกษตรได้จัดตั้งบริษัทหนังสือพิมพ์เกษตรกรรมจำกัด (NOGYO SHINBUN) ซึ่งตีพิมพ์เผยแพร่สาระความรู้ด้านการเกษตรและเรื่องอื่นๆ รวมทั้งสิ้นปีละ 410,000 ฉบับ และได้จัดตั้งบริษัท IE NO HIKARI KYOKAI จำกัด ขึ้นเพื่อจัดทำวารสารรายเดือน IE NO HIKARI (770,000 ฉบับ) "CHIJO" และวารสาร "CHAGURIN" ซึ่งการทำหนังสือพิมพ์ และวารสารด้านการเกษตรต่างๆ ที่ทางสหกรณ์ JA จัดทำขึ้นนั้นก็เพื่อเป็นการเผยแพร่ความรู้ทางวิทยาการด้านต่างๆ ให้แก่สมาชิกของสหกรณ์ อีกทั้งยังเป็นการเผยแพร่ธุรกิจและกิจกรรมต่างๆ ให้แก่สมาชิกและบุคคลทั่วไปได้รับทราบด้วย

2) การอบรมสัมมนาและการประชาสัมพันธ์ด้านสิ่งพิมพ์

สหกรณ์ JA มีการจัดการอบรมสัมมนา เพื่อให้ความรู้ด้านต่างๆ แก่สมาชิก พนักงานและผู้บริหารของสหกรณ์ JA อยู่เป็นประจำ โดยได้สนับสนุนการศึกษาและการเรียนรู้ร่วมกัน อย่างหลากหลาย ซึ่งนอกจากจะเป็นการจัดการอบรมสัมมนา เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจในแก่นแท้ของวัตถุประสงค์ของสหกรณ์การเกษตรแล้ว ยังมีการอบรมให้ความรู้เรื่องทางสังคม วัฒนธรรม การบริหารจัดการฟาร์มยุคใหม่ การใช้เทคโนโลยีใหม่อย่างเหมาะสม การบริหารจัดการการเงิน การแปรรูปผลิตผล เป็นต้นด้วย การอบรมสัมมนานี้ นอกจากที่จะเป็นการให้ความรู้ใหม่ด้านต่าง ๆ แก่สมาชิก แล้วยังมีการฝึกอบรมสัมมนาความรู้เฉพาะทาง และความรู้ทางวิชาการใหม่ ให้แก่ผู้ชำนาญการ พนักงาน

รวมถึงผู้บริหารของสหกรณ์ JA เองด้วย ทั้งนี้เพราะการให้ความรู้จะเป็นการส่งเสริมให้สหกรณ์ JA พัฒนาก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป โดยสหกรณ์ JA ยึดถือแนวทางว่า หากสมาชิกและพนักงานของสหกรณ์ JA ไม่มีความรู้ สหกรณ์ JA ก็จะไม่เกิดการพัฒนานั่นเอง (ภาพที่ 7)

ภาพที่ 7 การจัดการอบรมสัมมนา สมาชิก พนักงานและผู้บริหารของสหกรณ์ JA

ที่มา: <http://www.peace.aland.fi/nyheter/peaceseminarjapan.htm>

6.2 ธุรกิจการขาย

ธุรกิจการขายของสหกรณ์ JA ก็คือการรวบรวมผลิตผลทางการเกษตรที่สมาชิกซึ่งก็คือเกษตรกรผลิตขึ้น สหกรณ์ JA ทำหน้าที่ในการรวบรวมผลิตผลทั้งหมดเพื่อดำเนินการขายให้ได้ผลประโยชน์สูงสุดแก่สมาชิก ซึ่งธุรกิจการขายนี้

จัดเป็นหน้าที่หลักหน้าที่หนึ่งของสหกรณ์ JA ในการที่จะเพิ่มรายได้ของสมาชิกให้สูงขึ้นซึ่งจะส่งผลให้สมาชิกมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น อย่างไรก็ตามการที่จะทำให้ผลิตผลทางการเกษตรขายได้ในราคาที่สูงนั้นจำเป็นที่จะต้องมีการบริหารจัดการในด้านของปริมาณและอาจรวมถึงการเพิ่มมูลค่าให้แก่ผลผลิตด้วย ซึ่งอาจจำเป็นที่จะต้องเก็บรักษาผลผลิตไว้ระยะหนึ่ง ดังนั้น สหกรณ์ JA จึงมีการจัดสร้างสถานที่เก็บรักษาผลผลิต เช่น ห้องเย็น สถานที่แปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิตไว้ด้วย ซึ่งธุรกิจห้องเย็น ธุรกิจการแปรรูปต่างๆ นี้จัดอยู่ในงานภาระหน้าที่ของธุรกิจการขายของสหกรณ์ JA ด้วย

ธุรกิจการขายของสหกรณ์ JA นั้นนั้นจะเป็นการ “ร่วมขาย” ตามที่กล่าวไว้ข้างต้นแล้วว่า สหกรณ์ JA จะเป็นผู้รวบรวมผลผลิตของเกษตรกร โดยสหกรณ์ JA เป็นผู้กำหนดระดับของคุณภาพผลผลิตหรือการจัดลำดับเกรดของผลผลิต ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วเกษตรกรจะเป็นผู้คัดแยกเกรดตามมาตรฐานที่สหกรณ์ JA กำหนดส่งมายังสหกรณ์ ดังนั้นเมื่อสหกรณ์ JA มีผลผลิตที่มีคุณภาพเดียวกัน มีจำนวนหรือปริมาณมากระดับหนึ่งก็จะทำให้มีอำนาจในการกำหนดหรือต่อรองราคาขายกับพ่อค้าได้ (ภาพที่ 9)

สำหรับธุรกิจการขายของสหกรณ์ JA นั้นจะแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ

- 1) ธุรกิจการขายระดับท้องถิ่นซึ่งจะดำเนินการโดยแต่ละสหกรณ์ JA เอง
- 2) ธุรกิจการขายระดับจังหวัด จะดำเนินการโดยสำนักงานใหญ่ประจำแต่ละจังหวัดหรือชุมชนสหกรณ์เศรษฐกิจกลางระดับจังหวัด (KEIZAIREN)
- 3) ธุรกิจการขายระดับประเทศ จะดำเนินการโดยชุมนุมสหกรณ์ JA ระดับชาติ (ZENNOH)

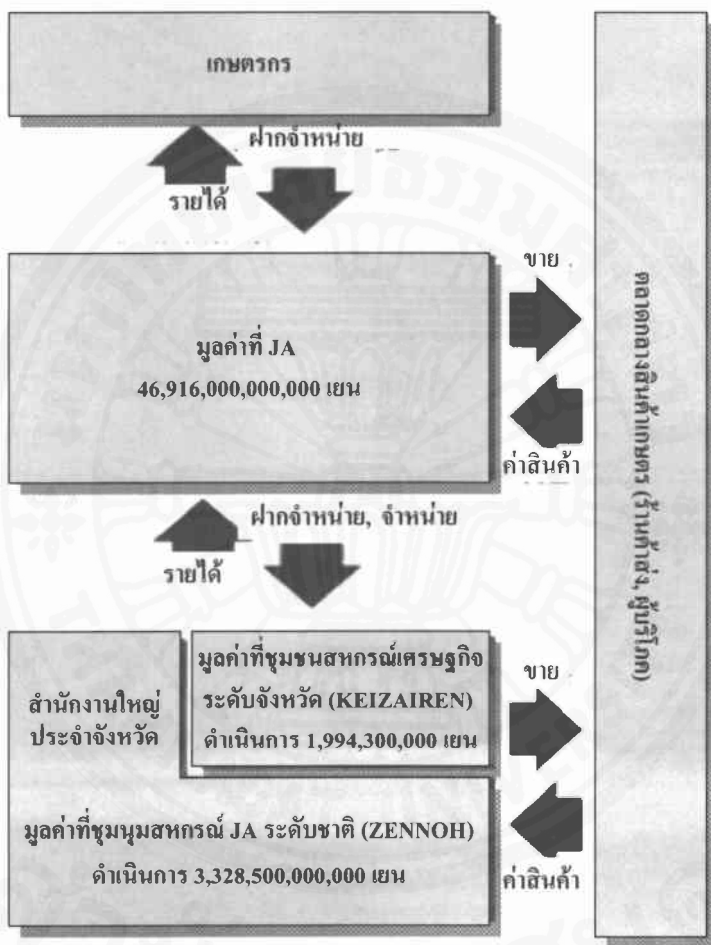
ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา ผู้บริโภคชาวญี่ปุ่นได้ให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อเรื่องของความปลอดภัยของอาหาร ทางสหกรณ์ JA เองก็ได้พยายามตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค โดยการรวมพลังเป็นหนึ่งเดียวกันเพื่อการสื่อสาร (Communication) กับผู้บริโภคอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การใช้ระบบสารสนเทศ (IT) เป็นช่องทางสำคัญในการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับการผลิต การบริหารจัดการ รวมไปถึงข้อมูลของเกษตรกรผู้ผลิตตามที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น

ในปี ค.ศ. 2003 สหกรณ์ JA มีมูลค่าของธุรกิจการขายนี้ทั้งสิ้น 4,691,600,000,000 เยน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นมูลค่าของการจำหน่าย ผัก ข้าว และผลิตภัณฑ์จากสัตว์เป็นส่วนใหญ่ (ภาพที่ 10)

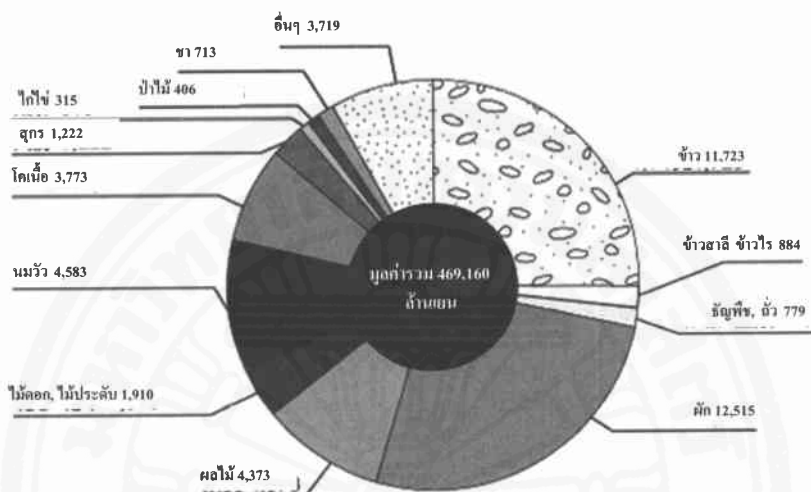
ภาพที่ 8 ธุรกิจการขายระดับประเทศ จะดำเนินการโดยชุมนุมสหกรณ์ JA ระดับชาติ (ZENNOH)

ที่มา: <http://homepage3.nifty.com/takakis2/foodex2001.htm>

ภาพที่ 9 ธุรกิจการขายของ JA ในปี ค.ศ. 2003

ที่มา: National Federation of Agricultural Co-operative Associations Statistics on JA group's economic (2005)

ภาพที่ 10 รายละเอียดของธุรกิจการขายของ JA ในปี ค.ศ. 2003

ที่มา: Ministry of Agriculture, Forestry and Fisheries Statistics on Agricultural Co-operatives (2003)

6.3 ธุรกิจการจัดซื้อ

“ซื้อสิ่งที่ดีที่สุด ราคาต่ำที่สุดให้แก่สมาชิก”

ธุรกิจการจัดซื้อ คือ ธุรกิจที่สหกรณ์ JA เป็นผู้จัดซื้อสิ่งของที่จะใช้ในการประกอบอาชีพของสมาชิก เช่น เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย สารเคมี เครื่องจักรกล การเกษตร อาหารสัตว์ ยารักษาโรคสัตว์ต่างๆ เป็นต้น ไปจนถึงเครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็นจะต้องใช้ในการดำรงชีพของสมาชิก เช่น อาหาร สินค้าสิ้นเปลือง เครื่องนุ่งห่มต่างๆ เป็นต้น โดยสหกรณ์ JA จัดจำหน่ายให้แก่สมาชิกด้วยสินค้าที่มีคุณภาพดีที่สุดในราคาที่ต่ำที่สุด ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วสหกรณ์ JA จะรับจองจากสมาชิกผ่านตามระบบของสหกรณ์ JA ในช่วงที่สมาชิกมีการะงานในการ

ประกอบอาชีพไม่ยุ่งมากนัก จากนั้นก็จะทำการเจรจาต่อรองกับผู้ผลิตหรือผู้ขาย เพื่อให้ได้สินค้าที่ราคาต่ำที่สุด ปลอดภัยที่สุด และมีคุณภาพดีที่สุด แต่มีสินค้าบางชนิดที่ทาง JA Group สามารถที่จะผลิตได้เองก็จะผลิตขึ้นเพื่อสนองความต้องการของสมาชิกเอง (ภาพที่ 11 และ 12)

ธุรกิจการจัดซื้อนี้จะเป็นการประสานงานกันของสหกรณ์ JA ในระดับต่างๆ คือระดับอำเภอ ระดับจังหวัด และระดับชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในปี ค.ศ. 2003 ธุรกิจการจัดซื้อนี้มียอดการดำเนินการทั้งสิ้น 3,629,700,000,000 เยน โดยชุมนุมสหกรณ์เศรษฐกิจกลางระดับจังหวัด (KEIZAIREN) มีมูลค่า 1,214,700,000,000 เยน ชุมชนสหกรณ์กลางระดับชาติ (ZENNOH) มีมูลค่า 2,462,000,000,000 เยน (ภาพที่ 13)

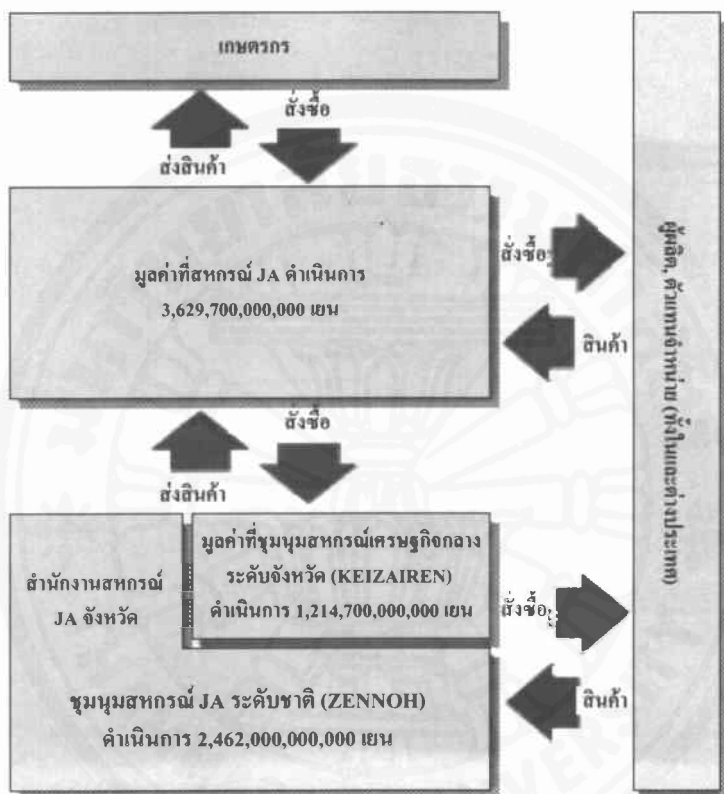
ภาพที่ 11 ธุรกิจการจัดซื้อของ JA (ซื้อมาขายให้กับสมาชิก)

ที่มา: <http://www.tokyo.info.maff.go.jp/tokyo/genti/2005/20050102/20050102.htm>

ภาพที่ 12 โครงสร้างธุรกิจการซื้อของ JA Group

ที่มา: National Federation of Agricultural Co-operative Associations Statistics on JA group's economic (2005)

ภาพที่ 13 โครงสร้างและมูลค่าธุรกิจการซื้อของ JA Group

ที่มา: National Federation of Agricultural Co-operative Associations Statistics on JA group's economic (2005)

6.4 ธุรกิจสินเชื่อ

ธุรกิจสินเชื่อของสหกรณ์ JA นั้นเน้นเป็นการร่วมมือกันของสหกรณ์ JA ชุมชุมสหกรณ์ สินเชื่อ JA และ NORINCHUKIN Bank เพื่อให้บริการแก่สมาชิกของสหกรณ์ JA ภายใต้ “JA Bank” ซึ่งจัดเป็นธนาคารเอกชนขนาดใหญ่แห่งหนึ่งของประเทศญี่ปุ่น

การให้บริการของ JA Bank นั้นมีมากมายหลากหลายรูปแบบตั้งแต่การรับฝากเงิน ซึ่งแบ่งประเภทของเงินฝากคล้ายกับธนาคารพาณิชย์ทั่วไป คือ เงินฝากประจำ เงินฝากออมทรัพย์ และเงินฝากกระแสรายวัน ขณะเดียวกันก็ทำการปล่อยเงินกู้ให้แก่สมาชิกซึ่งเงินที่ปล่อยกู้ให้แก่สมาชิกนี้ก็มาจากเงินที่สมาชิกนำมาฝากไว้กับสหกรณ์ส่วนหนึ่งนั่นเอง ซึ่งนอกจากที่จะปล่อยเงินกู้ให้กับสมาชิกแล้ว ยังปล่อยกู้ให้หน่วยงานต่างๆ ของ JA Group เช่น ชุมชุมสหกรณ์ เศรษฐกิจ (JA KEIZAIREN) เพื่อนำไปใช้บริหารจัดการได้อีกด้วย สำหรับเงินฝากส่วนหนึ่งก็จะถูกนำไปลงทุนในกองทุนรวมที่มีผลตอบแทนและความมั่นคงสูง และเงินส่วนใหญ่จะนำไปลงทุนไว้กับ NORINCHUKIN Bank (ภาพที่ 14)

ภาพที่ 14 NORINCHUKIN Bank

ที่มา: <http://www.kirin-kit.co.jp/company-e.html> และ

<http://www.shimz.co.jp/english/about/history.html>

6.5 ธุรกิจประกันภัย

ธุรกิจประกันภัยของสหกรณ์ JA จะแตกต่างจากธุรกิจประกันภัยเอกชนทั่วไป ซึ่งปกติแล้ว ธุรกิจประกันภัยจะต้องมีความหลากหลาย และหวังผลกำไรจากการประกอบการ แต่ธุรกิจประกันภัยของสหกรณ์ JA จะมีหลักการบริหารเพื่อให้บริการแก่สมาชิกของสหกรณ์ JA และช่วยเหลือซึ่งกันและกันโดยไม่หวังผลกำไรจากการประกอบการ ซึ่งธุรกิจประกันภัยนี้เกิดขึ้นภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลง จึงมุ่งเน้นและให้ความสำคัญต่อหลักการช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยกันเป็นสำคัญ (ภาพที่ 15)

อย่างไรก็ตามแม้จะไม่ได้มุ่งเน้นผลกำไรจากการประกอบธุรกิจประกันภัยของสหกรณ์ JA ไม่ว่าจะเป็นการประกันภัยชีวิต และการประกันภัยความเสียหายต่างก็มีขนาดของธุรกิจใหญ่เป็นระดับต้นๆ ของธุรกิจประกันภัยประเทศญี่ปุ่น ไม่แพ้ธุรกิจประกันภัยเอกชนทั่วไป ธุรกิจประกันภัยที่สหกรณ์ JA ดำเนินการอยู่ แบ่งออกได้ 2 กลุ่มใหญ่ๆ ดังนี้ คือ

1. **การประกันภัยระยะสั้น** เช่น การประกันภัยรถยนต์ การประกันเพลิงไหม้ การประกันสุขภาพ การประกันภัยในระหว่างท่องเที่ยว เป็นต้น
2. **การประกันภัยระยะยาว** เช่น การประกันชีวิต และการประกันภัยสิ่งก่อสร้าง เป็นต้น

ภาพที่ 15 โครงสร้างของธุรกิจการประกันของ JA Group

ที่มา: National Mutual Insurance Federation of Agricultural Co-operatives

The present situation of National Mutual Insurance Federation of Agricultural Co-operatives (2005)

6.6 ธุรกิจดูแลสุขภาพสุขภาพ

ธุรกิจเกี่ยวกับดูแลสุขภาพสุขภาพของสหกรณ์ JA นั้นนั้น เริ่มต้นจากแนวความคิดในการดูแลสุขภาพสุขภาพของสมาชิกจากหมู่บ้านเล็กๆ แห่งหนึ่ง ชื่อหมู่บ้าน AOHARA จังหวัด SHIMANE ในปี ค.ศ. 1919 ซึ่งในช่วงนั้นหมู่บ้านแห่งนี้ไม่มีแพทย์คอยดูแลสุขภาพประชาชนอยู่เลย ทำให้ชาวบ้านโดยสหกรณ์ JA เข้ามามีบทบาทในการจัดหาแพทย์และสถานบริการทางการแพทย์ให้เกิดขึ้นในหมู่บ้าน จากการรณรงค์โดยหมู่บ้านเล็กๆ นี้ได้ขยายวงกว้างออกไปทั่วประเทศ จนเกิดเป็นกิจการที่สหกรณ์ JA ทั่วประเทศเข้ามาดำเนินการ โดยธุรกิจดูแลสุขภาพสุขภาพของสหกรณ์ JA เกิดขึ้นเพื่อให้บริการแก่สมาชิกซึ่งส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรที่อยู่ในชนบทไม่มีโอกาสได้รับการให้บริการทางการแพทย์ที่ดีเท่ากับประชากรที่พักอาศัยอยู่ในเมืองใหญ่ อีกทั้งลักษณะของการประกอบอาชีพยังทำให้มีโอกาสดีกอากาศเจ็บป่วยได้มากกว่าอาชีพอื่นๆ เช่น โรคภัยที่เกิดจากการทำงานเกษตร อุบัติเหตุซึ่งเกิดขึ้นในขณะที่ปฏิบัติงานหรือแม้แต่การใช้

เครื่องจักรกลทางการเกษตร เป็นต้น ดังนั้น JA Group จึงได้มีการลงทุนทำธุรกิจด้านโรงพยาบาล การตรวจดูแลรักษาสุขภาพ การจ่ายยาสามัญประจำบ้าน ให้แก่สมาชิก

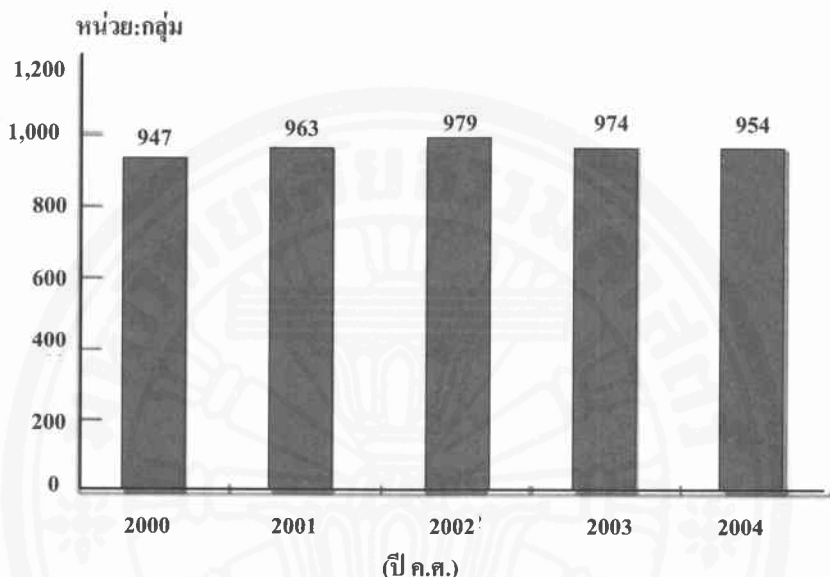
นอกจากในเรื่องการรักษาอาการเจ็บป่วยต่างๆ แล้ว ในปัจจุบันประเทศญี่ปุ่นได้ก้าวเข้าสู่ช่วงของสังคมผู้สูงอายุ กล่าวคือมีผู้สูงอายุมากอาศัยอยู่ในสังคม สหกรณ์ JA ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการให้สวัสดิการและการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ ทำให้เกิดโครงการการให้บริการสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุ รวมไปถึงการสร้างโรงพยาบาล โดยงานสวัสดิการผู้สูงอายุที่ดำเนินการอยู่ เช่น การส่งนางพยาบาลเดินทางไปเยี่ยมเพื่อตรวจเช็คสุขภาพของผู้สูงอายุ การฟื้นฟูสุขภาพด้านกายภาพบำบัด (Rehabilitation) การช่วยเหลือในเรื่องการอาบน้ำ การสร้างสถานดูแลรักษาผู้สูงอายุ เป็นต้น กล่าวคือ สหกรณ์ JA ได้พยายามที่จะพัฒนาระบบการประกันสุขภาพ การรักษา และการให้สวัสดิการแก่ผู้สูงอายุโดยเฉพาะในชนบทอย่างจริงจังนั่นเอง (ภาพที่ 16)

ภาพที่ 16 เกษตรกรผู้สูงอายุของประเทศญี่ปุ่น
ที่มา : <http://www.japan-photo.de/e-arb04.htm>

ในปัจจุบันเกษตรกรของประเทศญี่ปุ่นส่วนใหญ่ เป็นเกษตรกรผู้สูงอายุ คือผู้มีอายุสูงมากกว่า 60 ปี นั้น มีสัดส่วนถึง 67.3 เปอร์เซ็นต์ของเกษตรกรทั้งประเทศ ดังนั้นสังคมการเกษตรหรือสังคมชนบทของประเทศญี่ปุ่นจึงกลายเป็นสังคมผู้สูงอายุรวดเร็วกว่าสังคมเมืองมากกว่า 10 ปี ซึ่งการดูแลรักษาสุขภาพผู้สูงอายุให้มีร่างกายและสุขภาพที่แข็งแรง ทำให้ผู้สูงอายุสามารถช่วยเหลือตัวเองได้ จึงเป็นการช่วยลดภาระของครอบครัวที่มีผู้สูงอายุอาศัยร่วมอยู่ด้วย ดังนั้นสหกรณ์ JA จึงถูกคาดหวังอย่างสูงจากสมาชิกที่เป็นผู้สูงอายุและครอบครัวของสมาชิกที่มีผู้สูงอายุอาศัยอยู่ว่าจะช่วยบรรเทาภาระการดูแลผู้สูงอายุให้ลดลงได้

การช่วยเหลือดูแลสวัสดิการของผู้สูงอายุนั้น ในปี ค.ศ. 1991 มีการรวมกลุ่มกันของสมาชิกสตรีของสหกรณ์ JA โดยได้จัดตั้งเป็นกลุ่ม Home help หรือญี่ปุ่นเรียกว่า Home helper ขึ้น จนกระทั่งปี ค.ศ. 2004 มีสมาชิกที่สังกัดกลุ่ม Home helper มากถึง 111,000 คน และในปี ค.ศ. 1993 สหกรณ์ JA ทั่วประเทศได้ก่อตั้งกลุ่มช่วยเหลือกันขึ้น เพื่อสนับสนุนการใช้ชีวิตอย่างมีความสุขของผู้สูงอายุ ปัจจุบันมีกลุ่มช่วยเหลือกันนี้รวมกันถึง 954 กลุ่ม กระจายอยู่ตามชนบทของประเทศญี่ปุ่น (ภาพที่ 17)

ภาพที่ 17 จำนวนของกลุ่มช่วยเหลือกันของสหกรณ์ JA

ที่มา: Central Union of Agricultural Co-operatives Inquired by Central Union of Agricultural Co-operatives (2006)

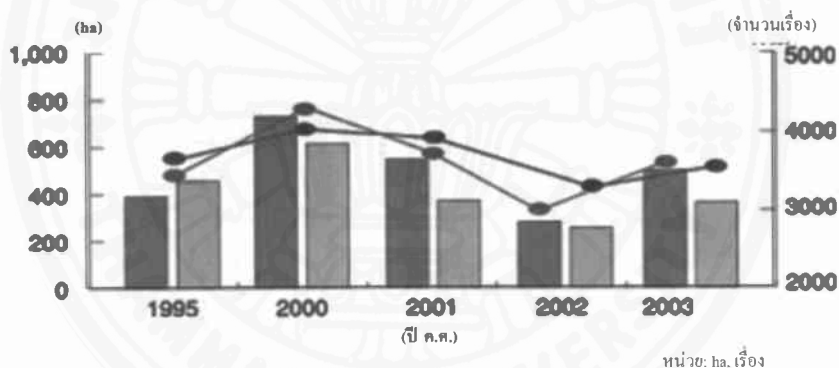
สำหรับรายละเอียดของสังคมเกษตรกรผู้สูงอายุนี้ ผู้เขียนได้เขียนบทความเรื่อง “ตา...เกษตรญี่ปุ่นจะถึงจุดอวสาน” ในวารสารทางวิชาการ “ญี่ปุ่นศึกษา” ของสถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษาในพระราชูปถัมภ์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ฉบับที่ 1/2005-6 ไว้แล้ว

6.7 ธุรกิจการดูแลรักษาและการบริหารจัดการทรัพย์สิน

ในปัจจุบันสหกรณ์ JA ได้ขยายขอบเขตของงานที่ดำเนินการด้วยการรับทรัพย์สิน คือ ที่ดินของสมาชิกมาบริหารจัดการเพื่อให้เกิดผลประโยชน์สูงสุด

แก่สมาชิก เช่น การนำไปใช้เป็นพื้นที่ก่อสร้างที่อยู่อาศัย ให้เช่าเพื่อนำไปใช้เป็นพื้นที่ทำการเกษตรรวมกันในกลุ่มชน หรือนำไปให้เกษตรกรรายอื่นเช่า เป็นต้น ซึ่งในช่วง 10 ปี (ค.ศ. 1994-2003) ที่ผ่านมา สหกรณ์ JA ได้ดำเนินการบริหารจัดการทรัพย์สินของสมาชิกไปแล้วถึง 35,543 เรื่อง มีพื้นที่ทั้งสิ้น 5,869 ha หรือ 36,681.25 ไร่ (ภาพที่ 18 และ 19)

ซึ่งการดูแลรักษาบริหารจัดการทรัพย์สินของสมาชิกนั้นไม่ใช่เป็นการซื้อขายที่ดินหรือการก่อสร้างที่พักให้เช่าเพียงอย่างเดียว แต่มีการให้บริการแก่สมาชิกอย่างกว้างขวางตามที่แสดงไว้ในภาพที่ 20

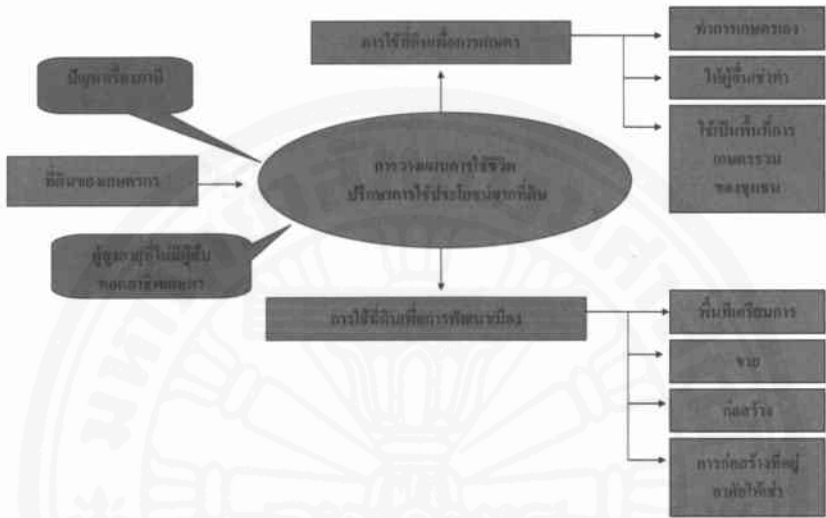
ภาพที่ 18 ปริมาณของธุรกิจบริหารจัดการทรัพย์สินของ JA Group

ที่มา: Ministry of Agriculture, Forestry and Fisheries Statistics on Agricultural Co-operatives (2003)

ภาพที่ 19 การนำที่ดินไปใช้เป็นพื้นที่ก่อสร้างที่อยู่อาศัยต่างๆ

ที่มา: <http://yukihime.com/japan/jpix02/> และ http://www-clmc.usc.edu/~rcory/gallery/view_photo.php?set_albumName=Kyoto-Apt&id=aam

ภาพที่ 20 ผลการประชุมของ JA แห่งชาติ ครั้งที่ 23 เพื่อกำหนดทิศทางในการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรและพัฒนาเมือง

ที่มา: Ministry of Agriculture, Forestry and Fisheries Statistics on Agricultural Co-operatives (2003)

6.8 ธุรกิจการแปรรูป

นอกจากที่สหกรณ์ JA จะทำหน้าที่ในการเป็นตัวกลางจัดซื้อ จัดขาย ผลผลิตทางการเกษตรให้แก่สมาชิกแล้ว สหกรณ์ JA ยังทำหน้าที่ในการแปรรูป ผลผลิตทางการเกษตรทั้งด้านพืชและสัตว์ เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่สมาชิกด้วย โดยสหกรณ์ JA แต่ละสหกรณ์ต่างพยายามที่จะมีหน่วยงานด้านการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรแตกต่างกันไปตามลักษณะเด่นของแต่ละท้องถิ่นนั้นๆ เช่น ใน

บางท้องถิ่นที่มีการผลิตแอปเปิ้ลมากก็จะมี การแปรรูปผลแอปเปิ้ลเป็นน้ำแอปเปิ้ล 100 เปอร์เซ็นต์ สุราที่ผลิตจากผลแอปเปิ้ล แยม ขนมชนิดต่างๆที่ทำมาจากแอปเปิ้ล เป็นต้น ซึ่งการบริหารจัดการโดยทั่วไปก็จะเหมือนกับ บริหารจัดการโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ของประเทศไทย ดังนั้นการแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรของสหกรณ์ JA ทั่วประเทศญี่ปุ่นจึงมีจำนวนชนิดและประเภทของผลิตภัณฑ์มากมาย โดยในปี ค.ศ.2003 มีสหกรณ์ JAที่มีระบบการแปรรูปผลิตภัณฑ์ถึง 513 แห่งและมียอดขายเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็วตั้งแต่ปี ค.ศ. 1990 ซึ่งในปี ค.ศ.1998 เป็นปีที่มียอดขายสูงสุด คือมีมูลค่าการขายสูงถึง 197,100,000,000 เยน จากนั้นก็ค่อยๆลดลงอันเนื่องมาจากปัญหาทางเศรษฐกิจของประเทศและข้อตกลงทางการค้าโลกต่างๆ จนในปี ค.ศ.2003 มีมูลค่าเหลือ 129,600,000,000 เยน สินค้าส่วนใหญ่ที่นำมาแปรรูปได้แก่ ผลิตภัณฑ์จำพวก แป้ง มีมูลค่า 294,000,000,000 เยน รองลงมาคือ ผลิตภัณฑ์ชาเขียว มูลค่า 206,000,000,000 เยน, ผลิตภัณฑ์ข้าวและข้าวบาร์เลย์ 154,000,000,000 เยน, ผลิตภัณฑ์เนื้อและนมสัตว์ มูลค่า 128,000,000,000 เยน เป็นต้น

6.9 ธุรกิจการให้บริการด้านอาคารสถานที่ต่าง ๆ

การเก็บรักษาผลผลิตทางการเกษตรเพื่อให้มีราคาขายที่เหมาะสม การแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าของผลผลิต เป็นต้นนั้น เกษตรกรแต่ละครอบครัวไม่สามารถที่จะลงทุนก่อสร้างหรือดำเนินการได้ด้วยตัวเอง ดังนั้นสหกรณ์ JA จึงเป็นผู้ลงทุนและดำเนินการบริหารจัดการแทนสมาชิกโดยที่ให้สมาชิกสามารถที่จะใช้ประโยชน์ร่วมกันได้ ซึ่งเป็นการใช้ทรัพยากรหรือสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด และมีต้นทุนต่ำที่สุด ดังนั้นสหกรณ์ JA แต่ละแห่งหรือแต่ละท้องถิ่นจึงมีการให้บริการด้านอาคาร สถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่สมาชิกแตกต่างกัน (ตารางที่ 1, 2 และ3)

ตารางที่ 1 จำนวนของอาคาร สถานที่ ที่ใช้ร่วมกันของสหกรณ์ JA (ปี ค.ศ. 2003)

อาคาร	จำนวน (แห่ง)
โรงงานแปรรูปผัก ผลไม้	508
ห้อง cold storage ผัก ผลไม้	1,874
ห้อง storage ผัก ผลไม้	1,101
โรงคัดแยกผัก ผลไม้	1,900
โรงรวบรวมผัก ผลไม้	4,821
โรงเพาะต้นกล้ารวม	1,773
Rice center	1,774
โรงสีข้าว ข้าวบาร์เลย์	1,873

ที่มา: Ministry of Agriculture, Forestry and Fisheries Statistics on Agricultural Co-operatives (2003)

ตารางที่ 2 จำนวนของ Store house ทางเกษตรของสหกรณ์ JA (ปี ค.ศ. 2003)

	จำนวน JA	ปริมาณการเก็บรักษาที่มีมาตรฐาน	ปริมาณการเก็บรักษาต่อปี
		1,000 ตัน	1,000 ตัน
ห้องแช่เย็น	523	2,524	64,959
ห้องแช่เย็นมาตรฐาน	225	775	10,158
ห้องเก็บที่อุณหภูมิห้อง	672	5,346	98,165
รวม	748	8,644	173,282

ที่มา: National Federation of Agricultural Co-operative Associations Statistics on JA group's economic (2005)

ตารางที่ 3 จำนวน Country Elevators (ปี ค.ศ. 2005)

จำนวน JA	จำนวน (แห่ง)	ปริมาณที่เก็บได้ (1,000 ตัน)
304	766	2,043

ที่มา: Japan Agricultural Co-operatives Country elevator conference Inquired by
Japan Agricultural Co-operatives Country elevator conference (2006)

7. สรุป

ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สหกรณ์ JA มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการปฏิรูประบบการเกษตรของประเทศญี่ปุ่นให้มีความทันสมัยและเจริญก้าวหน้ามาจนถึงปัจจุบัน ทั้งนี้ก็เพราะก่อนสงครามโลก เกษตรกรของประเทศญี่ปุ่นส่วนหนึ่งไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง การปฏิรูปที่ดินที่ทำให้เกษตรกรมีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง เป็นจุดเริ่มต้นของแรงบันดาลใจให้เกษตรกรญี่ปุ่นทำงานอย่างหนัก อีกทั้งสภาวะการพ่ายแพ้สงครามของประเทศ ความอดอยากของประชาชนในประเทศ เป็นแรงสำคัญที่ทำให้การพัฒนาการเกษตรของประเทศญี่ปุ่นเจริญรุดหน้าได้อย่างรวดเร็วเพียงไม่กี่ปี ญี่ปุ่นก็สามารถผลิตอาหารขึ้นเลี้ยงประชากรของประเทศได้อย่างพอเพียง อย่างไรก็ตาม แม้รัฐบาลญี่ปุ่นจะดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม และการพัฒนาการเกษตรกรรมควบคู่กันไป แต่ความรวดเร็วของการพัฒนาไม่ได้ก้าวควบคู่กันไปอย่างมีระบบและมั่นคงเท่าเทียมกัน การมุ่งเน้นการพัฒนาทางอุตสาหกรรมเป็นหลักทำให้รัฐบาลญี่ปุ่นหลงลืมความสำคัญบางประการในอาชีพเกษตรกรรมไปอย่างไม่น่าเชื่อ ปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับอาชีพเกษตรกรรมของประเทศญี่ปุ่นจึงค่อยๆ ก่อตัวขึ้นอย่างเชื่องช้าและเงียบๆ จนถึงปัจจุบัน ดังนั้นวิกฤตปัญหา

ความอยู่รอดของอาชีพเกษตรกรกรม ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศ ญี่ปุ่น จึงเป็นประเด็นที่ถูกหยิบยกขึ้นมาพูดถึงกันอย่างกว้างขวางในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นเรื่องความอยู่รอดภายใต้สภาวะการแข่งขันที่รุนแรงระดับโลก ปัญหาข้อดกกลางทางการค้าที่ญี่ปุ่นจำใจต้องลงนามเพื่อความอยู่รอดของอุตสาหกรรมอื่น ผนวกกับปัญหาสูงอายุของเกษตรกร และปัญหาผู้สืบทอดอาชีพเกษตรกรมีจำนวนน้อยมากล้นไหม้เข้าร่วมร่ำจวนรัฐบาลต้องแก้กฎหมายเพื่อเปิดโอกาสให้องค์กรเอกชนสามารถเข้ามาทำธุรกิจการเกษตรได้ หรือแม้แต่การควบรวมฟาร์มหรือที่ดินขนาดเล็กของเกษตรกรให้มีขนาดใหญ่มากขึ้น สามารถดำเนินการในรูปของธุรกิจการเกษตรได้ ก็เป็นนโยบายที่รัฐบาลญี่ปุ่นกำหนดขึ้นให้แต่ละจังหวัดรับไปดำเนินการ การโยนภาระงบประมาณส่วนใหญ่ในการบริหารจัดการหน่วยงานด้านการเกษตรของแต่ละจังหวัดไปให้จังหวัดรับผิดชอบเอง รวมถึงการอนุญาตให้แต่ละจังหวัดกำหนดได้เองว่าจะให้มีสำนักงานเกษตรจังหวัดอยู่หรือยุบทิ้งไป ก็น่าจะเป็นสิ่งยืนยันถึงวิกฤตของอาชีพเกษตรกรของประเทศญี่ปุ่นในปัจจุบันได้ สหกรณ์ JA ซึ่งยืนเคียงบ่าเคียงไหล่มากับเกษตรกรก็ไม่สามารถจะเข้ามาครอบงำวิกฤตขณะนี้ได้ซึ่งปัจจุบันสิ่งที่สหกรณ์ทำได้ ก็คือ การพยายามที่จะปรับตัวให้เข้ากับสภาพความเป็นจริงให้ได้มากที่สุด ทั้งนี้ก็เพื่อความอยู่รอดของสหกรณ์ JA เอง แม้แต่ผลของการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่สหกรณ์ JA แห่งหนึ่งก็ทำให้เห็นถึงความไม่สมดุลของบทบาทหน้าที่ที่สหกรณ์ JA มี กล่าวคือ หน่วยงานด้านธุรกิจการซื้อ ซึ่งมีหน้าที่ที่จะต้องซื้อสิ่งของหรือวัตถุดิบการผลิตมาขายให้แก่เกษตรกร จำเป็นที่จะต้องสร้างผลงานให้ได้ตามเป้าหมายที่ทางสหกรณ์กำหนดไว้ แม้จะรู้ดีอยู่แล้วว่าเกษตรกรบางรายมีภาระหนี้สิน อันเกิดมาจากการซื้อเครื่องจักรกลการเกษตรมากจนเกินไป หรือในภาษาญี่ปุ่นจะเรียกปรากฏการณ์เช่นนี้มานานนับ 10 ปีว่า “KIKAI BIMBO” (ความยากจนอันเนื่องมาจากการซื้อเครื่องจักร) แต่เจ้าหน้าที่ฝ่ายเสนอการขายเครื่องจักรก็จำเป็นที่จะต้องเสนอขายเครื่องจักรให้แก่เกษตรกร

อย่างเต็มความสามารถ แม้จะรู้ดีอยู่แล้วว่า เกษตรกรรายนั้นๆ ไม่มีความจำเป็นต้องซื้อเครื่องจักรเพิ่มขึ้นอีก เป็นต้น สหกรณ์ JA ซึ่งมุ่งเน้นงานด้านธุรกิจการเกษตรอย่างสุดขีด จึงเข้ามามีบทบาทต่อการอนุรักษ์อาชีพเกษตรกรรม การช่วยเหลือเกษตรกรรายย่อย ซึ่งแท้ที่จริงแล้วน่าที่จะเป็นบทบาทที่สำคัญของสหกรณ์อีกบทบาทหนึ่งนั้นสายเกินไป วิฤตต่างๆ จึงก่อตัวขึ้นอย่างเงิบๆ และเชื่องช้าจนในที่สุดก็ก่อตัวใหญ่และเป็นวงกว้างมากขึ้นและใกล้จะถึงทางตันเต็มทีเมื่อเปรียบเทียบกับสหกรณ์การเกษตรของประเทศไทยแล้ว มีหลายเรื่องหลายประเด็นที่คงจะต้องเรียนรู้จากความสำเร็จและความผิดพลาดที่เกิดขึ้นและพบทวนบทบาทหน้าที่ของสหกรณ์การเกษตรของประเทศไทย เสียใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งควรที่จะให้เกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรเข้ามามีบทบาทต่อการดำรงอยู่ของอาชีพเกษตรกรรม วัฒนธรรมชุมชน วัฒนธรรมและอารยธรรมการเกษตรที่ถือเป็นจุดกำเนิดและแก่นแท้ของสังคมและความเป็นชนชาติของคนไทยอย่างจริงจังก่อนที่จะสายเกินไป

เอกสารอ้างอิง

- Agriculture in Japan.2006. (Online).Available: <http://www.city.sendai.jp/izumi/soumu/syasinakan/nouka.html> (June, 2006)
- Central Union of Agricultural Co-operatives Inquired by Central Union of Agricultural Co-operatives.2006. (Online).Available: <http://www.zenchu-ja.or.jp/> (June, 2006)
- Japan Agricultural Co-operatives Country elevator conference Inquired by Japan Agricultural Co-operatives Country elevator conference .2006. (Online).Available: <http://www.zenchu-ja.or.jp/> (June, 2006)

JA Group. 2006.

(Online).Available:<http://www.tokyo.info.maff.go.jp/tokyo/genti/2005/20050102/20050102.htm> (June, 2006)

Ministry of Agriculture, Forestry and Fisheries Statistics on Agricultural Co-operatives .2003. (Online).Available:

<http://www.maff.go.jp/kaigai/index.htm> (June, 2006)

National Federation of Agricultural Co-operative Associations Statistics on JA group's economic. 2005. (Online).Available: <http://www.zenchu-ja.or.jp/> (June, 2006)

National Mutual Insurance Federation of Agricultural Co-operatives The present situation of National Mutual Insurance Federation of Agricultural Co-operatives. 2005. (Online).Available: <http://www.zenchu-ja.or.jp/> (June, 2006)

NORINCHUKIN Bank.2006. (Online).Available: [http://www.kirin-](http://www.kirin-kit.co.jp/company-e.html)

[kit.co.jp/company-e.html](http://www.kirin-kit.co.jp/company-e.html) and

<http://www.shimz.co.jp/english/about/history.html> (June, 2006)

Old farmer in Japan.2006. (Online).Available: <http://www.japan-photo.de/earb04.htm>. (June, 2006)

Structure of Agricultural Co-operative System in Japan (JA Group).2006.

(Online).Available: <http://www.zennoh.or.jp/>

ENGLISH/ALACALTE/2004/factstructure.html (June, 2006)

Think tank of Japan Agricultural Co-operatives Leasing house management by

farmers report. 2004. (Online).Available: <http://www.zenchu-ja.or.jp/>

(June, 2006)

ZENNOH Activities , 2006

(Online).Available:<http://homepage3.nifty.com/takakis2/>

[foodex2001.htm](http://homepage3.nifty.com/takakis2/foodex2001.htm) (June, 2006)